

Z OBROBJA VSAKDANJOSTI

Zla usoda »etničnih skupin«

Bilo je tiste dni okrog 1. decembra 1989, ko je vsa Jugoslavija čakala, kdo bo »zmagal« v spopadu med organizatorji t.i. »mitinga resnice« (ki je želel biti tudi demonstrativna proslava enainedesetletnice ustanovitve Jugoslavije) in slovenskim narodom tako rekoč v celoti, saj se najbrž še ni zgodilo, da bi si bila slovenski narod in trenutna slovenska oblast tako enakih misli kot tokrat. Slovenska policija je miting prepovedala, republiški sekretar za notranje zadeve je razglasil »posebne ukrepe«, Srbija je razglasila gospodarski bojkot SR Slovenije in ves svet je ponovno z vso pozornostjo spremljal dogodke »na Balkanu« in se bal, da lahko pride še do česa hujšega, kot je v tem »sodčku smodnika« že večkrat prišlo. Potem smo neki večer med drugimi poročili iz sveta slišali tudi poročilo, kaj si o teh naših balkanskih združah misli velika Amerika. Razmere v Jugoslaviji je komentiral predstavnik State Departmenta v Washingtonu. Povedal je, da so zaskrbljeni, in še dodal, da bi bilo po njihovem mnenju prav, če bi se vse te »etnične skupine« končno nehale prepirati med seboj. In še je rekel, da bi bilo edino pravilno, če bi v Jugoslaviji končno že prišlo do demokracije, kar najbrže pomeni večstrankarski sistem in enake pravice za vse ljudi, ki naj pozabijo na takšne in drugačne razlike in se posvetijo delu... Vse to je zvenelo zelo primerno in ni čudno, da so tudi poročevalci in komentatorji pri nas doma posvetili ameriškemu priporočilu veliko pozornost in radi poudarjali, da gre za upoštevanja vreden nasvet. Podpisanega pa je vendarle zbudel tisti čudni stavek o »etničnih skupinah«, ki naj se že vendar zbogajo med seboj in začnejo misliti na bolj važne stvari, kot so nekakšne nebodijihtraba razlike med njimi. Po eni strani niti ni povsem jasno, kaj naj bi ta izraz »etnične skupine« (ethnic groups) v tem primeru sploh pomenil. Zdi se namreč, da govornik ni imel namena reči, naj se med seboj zbogajo jugoslovanski narodi, saj bi potem najbrž uporabil pojem »nations«. Glede na siceršnji pomen besed kot so »ethnic« (poganski, narodopisen), »ethnology« (narodopisje) in »ethnologist« (narodopisec), bi vsekakor prej sklepal, da je govornik State Departmenta želel reči, naj se med seboj nehajo prepirati nekakšna ljudstva, ki sicer niso več na stopnji plemen, pa tudi narodi v tistem pomenu besede, kot so to za Američane upoštevanja in spoštovanja vredni narodi – nacije z lastnimi nacionalnimi državami (Francozi, Nemci, Poljaki ipd.), niso. In še bi lahko sklepal, da podobno, kot nekateri v Jugoslaviji, tudi v »Ameriki« mnogi odločujoči ljudje še vedno mislijo, da se mora tudi Jugoslavija razviti do stopnje enotne nacionalne države z enim in enotnim narodom, in da se morajo med seboj sprte »etnične skupine« odpovedati svojim razlikam in medsebojnim razprtjam, če želijo dobiti kakršnokoli pomoč razvitega sveta...

To pa za nas, Slovence, pomeni dvoje: 1. Če želimo, da bo razviti svet pomagal postaviti na noge jugoslovansko(!) gospodarstvo, se moramo pravzaprav odpovedati težnjam po uveljavitvi in spoštovanju pravice slovenskega naroda do samoodločbe, kajti pristati moramo na takšno preureditev Jugoslavije, ki lahko za vedno pomeni konec teženj po suverenosti slovenskega naroda in po slovenski državnosti, in 2. Kolikor želimo resnično doseči in uveljaviti svojo avtonomijo in neodvisnost (tudi znotraj Jugoslavije, ki bi potem morala biti ustavnopravno urejena tako, da bi to omogočala), pomoči za to in tudi ne priznanja pravice do tega nikakor ni pričakovati od zunaj; vsaj koj v začetku ne. In to pomeni natančno tisto, kar je bilo Slovincem vedno najtežje: Sami se moramo postaviti na lastne noge in ne več pristajati na doslej vedno znova zgrešene kompromise, da bomo v sodelovanju in še v skladu z željami in potrebami drugih načrtovali svojo prihodnost v nekakšni sintezi s temi drugimi. Preprosto povedano: čas je, da ocenimo, ali smo zmožni preživeti, če bo to potrebno, tudi sami in brez pomoči kogarkoli drugega. In, če ocenimo, da smo sposobni, potem se moramo tudi temu primerno obnašati. Ostalim jugoslovanskim narodom moramo ponuditi takšno vizijo Jugoslavije, ki bo isto, kar želimo zase, omogočala vsem jugoslovanskim narodom. In, če bodo drugi jugoslovanski narodi ocenili, da zanje to ni dobro in primerno, to ne sme pomeniti, da se moramo začeti pogajati, kje in v čem smo pripravljeni popustiti, temveč to pomeni, da končno že moramo vzeti svojo usodo v svoje roke, na svoja ramena pa odgovornost zanjo. Seveda ne oziraje se na to, kaj mislijo v Washingtonu o tem, kakšen naj bi bil videti zemljevid Balkana. Šele tedaj, ko bomo to storili, bomo dosegli tudi to, da bo za Washington tudi slovensko ljudstvo narod, kot so npr. narod za Washington in Zahodno Evropo Estonci, četudi jih je pol manj kot Slovencev.

Tone Peršak